

**„DUOKIT PASAKYT, PO GALAIS!”
KEIKSMAŽODŽIAI LIETUVIŠKAME ETERYJE
1960 – 2010 METAIS”**

Giedrius Tamaševičius

Lietuvių kalbos institutas

SwiSca - Swearing in Scandinavia

Politiken 2012-12-05

Retskrivningsordbogen, Dansk Sprognævn 2012

- fuch|sia* *sb.*, -en, -er *el.* *fuch-*
sier, -erne *el.* *fuchsierne*
(*en plante*)
- fuck* *udråbsord*
- fucke* *vb.*, -r, -de, -t; *fucke*
af; *fucke op*
- fuck|ing* *ubøj. adj.*
- fuel|olie* *sb.*, -n, -r, -rne

PRANEŠIMO PLANAS:

1. KARŠTA TEMA ŽINIASKLAIDOJE

2. APIBRĖŽIMO PROBLEMA: *swearing* vs. keiksmažodžiai: jaustukai ir emotyvai

3. KEIKSMAŽODŽIAI TELEVIZIJOS IR RADIJO LAIDOSE

Tekstynų duomenys (1960 – 2011)

KARŠTA TEMA:

- **Televizinis skandalas: už keiksmožodžius tiesioginiame eteryje – tik draugiškas įspėjimas? (2010, *zebra.lt*)**
- **„Šok su manimi“ įvertinimai – keiksmožodžiais (2009, *alfa.lt*)**
- **Nešvankybės per televizija (2012, *republika.lt*)**
- *Kadaise LNK laidoje “2 minutės šlovės” išsprūdusio “bliamba” vedėjas Vytenis Pauliukaitis taip pat nepriskyrė keiksmožodžių kategorijai, o Valstybinė lietuvių kalbos komisija ir Valstybinė kalbos inspekcija jo už tai nenubaudė. Pasirodo, šio žodelio net nėra Didžiųjų kalbos klaidų sąrašė!*
- **Televizijos eteryje vis dažniau pasigirstantis žodis „bliamba“ piktina kalbininkus (2012, *lrytas.lt*)**

KAS KELIA RŪPESTĮ?

- Necenzūrinė leksika
- Pejoratyvai
- Vulgarybės (tabu)
- Svetimos kilmės (rusų k.) keiksmažodžiai

- **Neaptariami arba rekomentuojami:**
- Tradiciniai lietuviški keiksmažodžiai (*velnias, perkūnas* ir pan.)

- **Neminimi ir keiksmažodžiais nelaikomi:**
- jaustukai, susiję su Dievo paminėjimais (dievaži, gink Dieve, Jėzus Marija ir pan.)

Keiksmažodžiams priskiriami pasakymai:

- 1. susiję su **tabu**.
- 2. Tabu žodžiai šiuose pasakymuose vartojami **perkeltine reikšme**.
- 3. Dauguma šių pasakymų yra **formuliniai**
- 4. Keiksmažodžiai yra **emotyvai**. Jų pagrindinė funkcija reikšti kalbėtojo jausmus ir nuostatas.

Magnus Ljung (2011: 4)

Keikti (LKŽ) – 1. minėti ką piktais, negražiais žodžiais, plūsti
2. keiksmu linkėti kam blogo
3. *refl.* tvirtinti, prisiekti

Sakytinės žiniasklaidos tekstynas

	1960 - 1987	1988 - 1992	1993 - 2011	Iš viso
Žodžių skaičius	88 000	68 000	186 000	342 000
Įrašyta valandų	20,5	13	26,5	60
Pokalbių laidos (val.)	5	7	15	27

Vartosenos dinamika

	1960–1987	1988–1992	1993–2011	Iš viso (pagal žanrus)
Pokalbių laidos	2	11	36	49
(Publicistiniai) žurnalai	6	4	2	12
Informacinės laidos	0	0	0	0
Iš viso (pagal laikotarpius)	8	15	38	61
Žodžių skaičius tekstyne	87,9 tūkst. ž.	68,2 tūkst. ž.	186,7 tūkst. ž.	342,7 tūkst. ž.

Sovietinis laikotarpis (1960-1987)

- *BV28:   lietuvių liaudžiai **nei velnio, nei Dievo pagalbos**
- **nereikia**; ji pasitiki savo jėgomis, broliška
- tarybinių tautų parama; ji niekada neišsižadės to
- gyvenimo, kurį pati kuria .

(1972 Aš – Vytautas Alseika)

-
- Smetona dargi anksčiau už fiurerį apsiskelbė tautos vadu; trys
- banginiai, kuriais rėmėsi režimas : kariuomenė, policija ir bažnyčia; kariuomenė šauniai žygiavo, policija, ką reikėdavo, areštuodavo, na, o prelatai palaimindavo, pašlakstydavo, kad tik viskas klestėtų ir, **gink Dieve**, nesubyrėtų; būtent taip Smetona buvo pakeltas ir užkrautas ant savo liaudies sprando, melskis ir žiūrėk tvarkos .

(1973_Rytmečio_vėliavos)

Pirmasis prakeiksmas

- 1) Neišvydo vaikučiai lopšinės, tik motinų raudą liepsnoj,
telydi visur prakeikimas žmogžudžius žemėj visoj!

- 2) **Būkit motinų prakeikti** už nekaltą kraują **tegu maras jus,**
prakeikti nuo žemelės rauja!
  - (1964 *Pirčiupių paminėjimas*)

Pereinamasis laikotarpis (1987-1993)

Pirmasis velnio paminėjimas: *velnias žino, o kokiam velniui?*

Pirmasis *Jėzau Marija*:

vaidinu vieną sceną, suvaidinu, po to kita scena; jaučiu, kad jau jau jau nebeištversiu, jau žodžio nebegaliu ištart; pasakau paskutinius žodžius, nusiimu šitą galvą, o aš kadre, kamera į mane; ir sakau : o **Jėzau Marija**, tuoj nualpsiu

Keiksmožodų pasiskirstymas

	prieš 1993	po 1993
Religiniai	9	36
Dangaus	5	27
Pragaro	4	9
Apie kasdienę fiziologiją	0	1
Sekso tema	0	1

Pokalbių laidų tekstynas (2009-2011)

26 laidos, apie 120 000 žodžių

	atvejai
Religiniai	72
Dangaus	55
Pragaro	20
Apie kasdienę fiziologiją	1
Sekso tema	6

Kas vartoja?

- Pramoginių laidų vedėjai
- Įžymybės
- Politikai

Esi jaunas, ką tik baigėi mokyklą, tau reikia buto, neturi pinigų, **tai eik tu šikt: Sekundės bankas!** reklama

- KM: O tai kaip jūs įsivaizduojate, kad lenkai makaronams primoka, ar kaip? Vadinasi, jeigu lenkai...
- AK: Pas juos mokesčiai mažesni. Jūs nueikit. Kada jūs buvot paskutinį kart parduotuvėje? Ar žinot, kur aš gavau vienintelėj vietoj faršą lietuvišką? IKI – rimi nebėra lietuviško faršo.
- KM: Leiskit pasakyt, **po galais**, kad PVM mokestis lenkiškiems makaronams yra toks pat kaip ir lietuviškams makaronams, jei šiuo atveju yra vienodi...

Pirmasis *fuck*

- *VV20: ééé, žinai, tokį anekdotą, kaip į į barą užeina Jamesas Bondas ir visi sako: look look, James Bond, James Bond; viena blondinė sėdi ir net nekreipia dėmesio, jįsai prieina, jo: Sorry, can I introduce myself? Ta nekreipia dėmesio: I am Bond, James Bond. Jinai taip atsisuka: off, **fuck off**.

- (2010 Šok su manimi)

PRANEŠIMO PLANAS:

1. KARŠTA TEMA ŽINIASKLAIDOJE

2. APIBRĖŽIMO PROBLEMA: *swearing* vs. keiksmažodžiai: jaustukai ir emotyvai

3. KEIKSMAŽODŽIAI TELEVIZIJOS IR RADIJO LAIDOSE

Tekstynų duomenys (1960 – 2011)